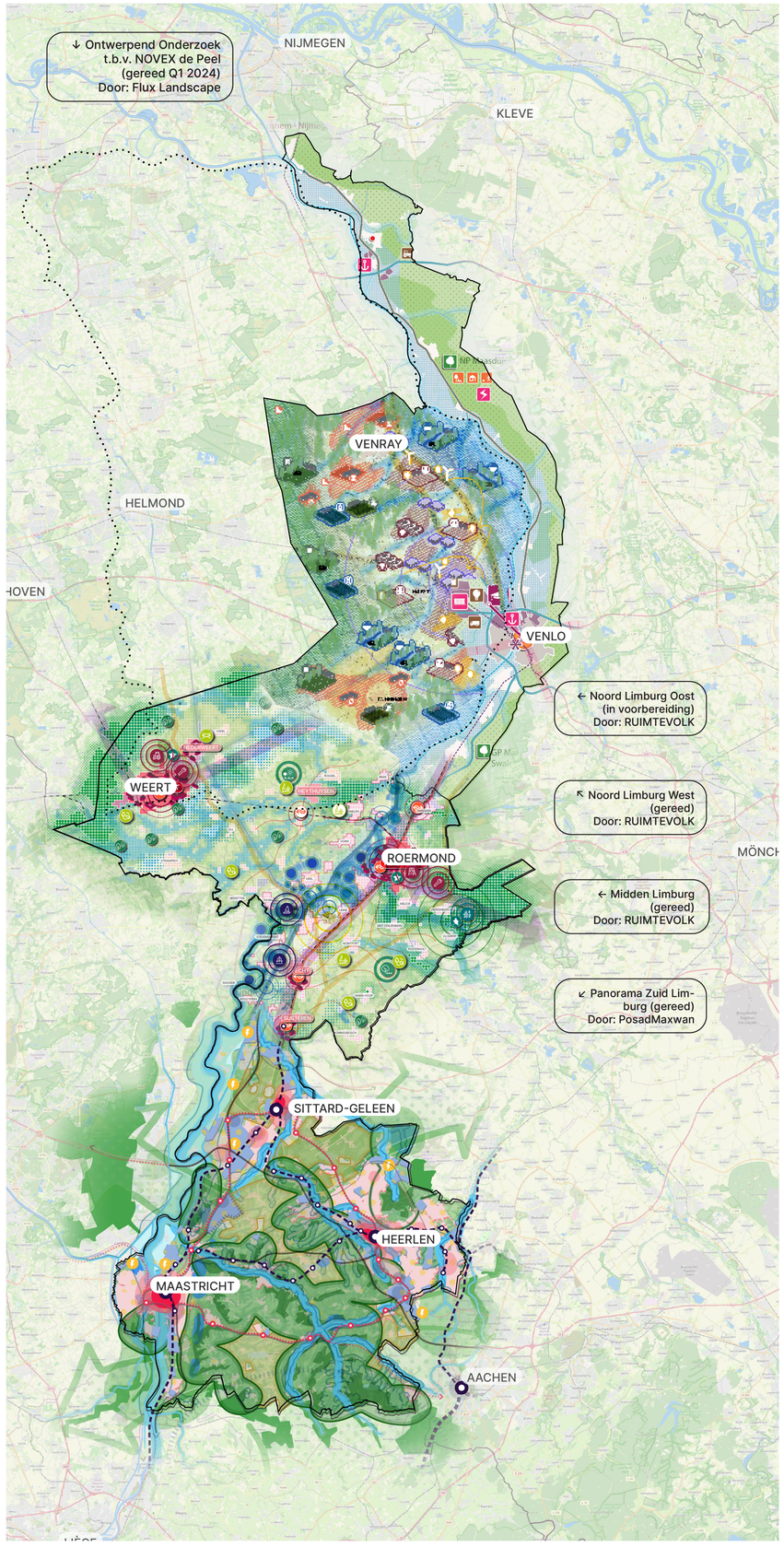

Discussieblad landbouw in de aandachtsgebieden

15-01-2025 provincie limburg

Toelichting

Dit discussieblad is een eerste aanzet om gevoel te geven bij keuzevraagstukken rond landbouw in aandachtsgebieden. Het is een themaspecifieke uitwerking die direct en deels indirect raakvlak heeft met de keuzevraagstukken 1, 3, 6, 7, 8 en 9 (bijlage 1):

- Gebiedscategorieën (nr. 1);
- Groenblauwe mantel 2.0 (nr. 2);
- Natuurhertstel in relatie tot water (nr. 6);
- Landbouw (nr. 7);
- Grasland (nr. 8);
- Landschap (nr. 9).

Verschillende externe stakeholders vragen de Provincie duidelijke ruimtelijke lange termijnkeuzes voor een toekomstbestendige landbouw te maken. Keuzes die bovendien perspectief bieden en rekening houden met zowel voedselvoorziening als klimaatverandering en de noodzaak anders om te gaan met natuur, water en bodem.

Aanvullende context
Het kabinet heeft zich gecommitteerd aan het behalen van doelen voor natuur, water en klimaat. In haar recente kamerbrief 'Ruimte voor Landbouw en Natuur' (november 2024) geeft zij de contouren van de nieuwe aanpak voor het landelijk gebied samenvattend als volgt mee:

- Een generiek spoor voor de emissiereducties van ammoniak, broeikasgassen en mest om te voldoen aan de wettelijke doelen voor natuur en water;
- Een ruimtelijk spoor (Nota Ruimte) voor specifieke gebieden die om extra inzet vragen t.a.v. natuur, water en klimaat. In de Limburgse situatie gaat het met name om beekdalen, zones rondom N2000-gebieden en gebieden waar uit en afspoeling van nitraat, fosfaat en gewasbescherming verminderd moet worden (min of meer de huidige Groenblauwe mantel);
- Een programmatische gebiedsgerichte aanpak met inzet van instrumenten en middelen. Veel aandacht gaat hierbij uit naar agrarisch natuurbeheer met zoveel mogelijk focus op de gebieden die om extra inzet vragen.

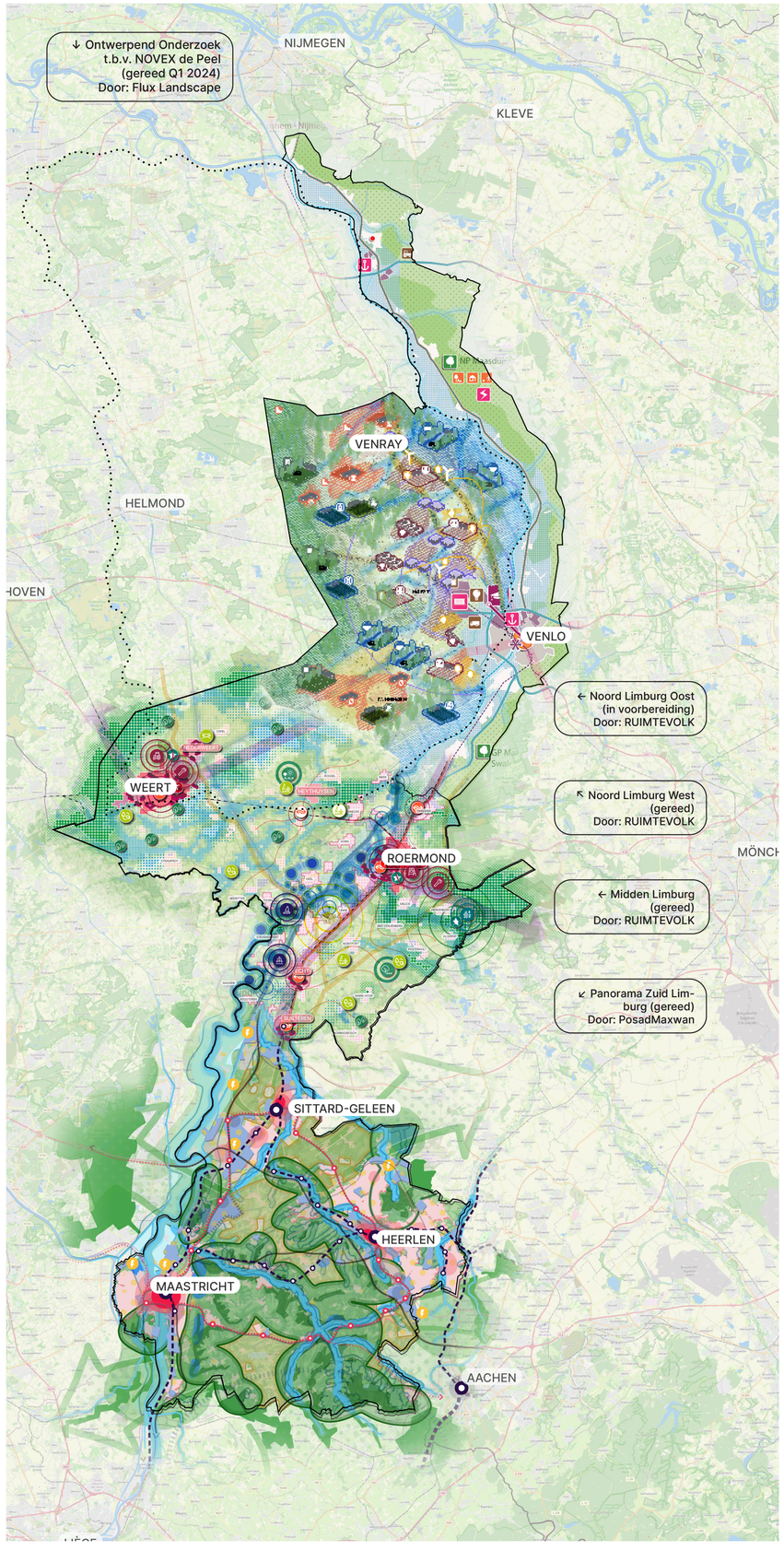
Dit discussieblad richt zich op provinciale aanhaking bij het tweede en derde punt. Het Rijk introduceert daarvoor de term 'gebieden die om extra inzet vragen'. Deze aandachtsgebieden vallen in hoofdzaak samen met de huidige Groenblauwe mantel. De doelen voor deze gebiedscategorie vragen om een ander type landbouw, extensiever, natuurinclusiever en 'watervriendelijk'. Vanuit natuur- en waterbelang domineert hier idealiter agrarisch natuur- en landschapsbeheer, grasland en natte teelten. Hoe ruimer deze categorie begrensd wordt, hoe ruimer de mogelijkheden zijn om gebruik te maken van de middelen voor agrarisch natuurbeheer zoals aangekondigd in de Kamerbrief Wiersma van november 2024. De Groenblauwe mantel omvat het Maasdal, de beekdalen, droogdalen en hellingen en zones rond en tussen bestaande natuurgebieden.

N.B. Deze notitie: gaat **niét** verder in op het door het Rijk aangegeven generieke spoor (zie onderstaand), en ook niet op specifieke onderwerpen zoals bijvoorbeeld de glastuinbouw, vrijetijdseconomie, nieuwe woonvormen in VAB's[1], zonneparken of andere rode functies in het landelijke gebied. Daarnaast gaat deze notitie niet specifiek in op de thema's landschap/ ruimtelijke kwaliteit, natuur en water. Deze onderwerpen krijgen een separate uitwerking.

1 | VAB staat voor Vrijkomende Agrarische Bebouwing

Doelen

- Het bieden van langdurig perspectief landbouwbedrijven (dit betreft de langdurige beheerscontracten);
- Hydrologische condities voor de Natura 2000-gebieden op orde brengen in 2027 (waterkwantiteit en –kwaliteit);
- Klimaatbestendige inrichting landelijk gebied;
- beter vasthouden water ten behoeve van droogte;
- verbetering waterkwaliteit (chemie, o.a. nitraat, fosfor, gewasbeschermingsmiddelen, en ecologie) en grondwaterkwantiteit;
- 3 kton reductie ammoniak;
- vermindering belasting grond- en oppervlaktewater met nutriënten;
- bescherming drinkwaterwinning;
- borgen landschappelijke kwaliteit.

Wat hebben we al afgesproken om de doelen te behalen?

Meer stad meer land (POVI'21)
Eén van de leidende principes uit de huidige POVI is om stedelijke ontwikkelingen (wonen, bedrijven, energie) zoveel mogelijk in bestaand bebouwd gebied te laten plaatsvinden. Dit beperkt de aantasting van het buitengebied. Landbouw speelt een cruciale rol in het behoud van het landelijk gebied van Limburg. Niet alleen als drager van de economie en landschappelijke identiteit, maar ook als bijdrager aan voedselzekerheid. Door gebieden aan te wijzen waarin landbouw de dominante functie is, wordt het belang van het behoud hiervan expliciet gemaakt. Tegelijkertijd beseffen we dat dit niet altijd mogelijk zal zijn. Het eerlijke verhaal is dat uitbreidingen (denk aan 'Straatje/Wijkje Erbij') veelal zullen plaatsvinden op agrarische gronden. Daarnaast geldt de Ladder voor duurzame verstedelijking (BKL).

Huidige hoofdcategorieën (POVI'21 & verordening)
De huidige POVI kent 4 gebiedscategorieën:

- Bestaand bebouwd gebied (BBG; onderverdeeld naar stedelijk gebied, landelijke kernen en werklocaties) met prioriteit voor stedelijke functies, maar ook ruimte voor water en vergroening;
- Gebieden waar natuur leidend is: Nationaal Natuurnetwerk Limburg NNL (omvat de N2000 gebieden ('hardcore natuur');
- Groenblauwe mantel: overwegend landbouwgebied, waarin nu vooral water, natuur, klimaat en landschap extra aandacht krijgen;
- Overige buitengebied.

Verordening

- Voor de Groenblauwe mantel stelt de verordening motiveringsvereisten voor ingrepen in de groenblauwe mantel; motivering is gericht op instandhouding van landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten en de ruimte voor water(berging)
- Standstill-principe grondwaterwinning in zones rondom waterafhankelijke natuur (verordening)
- Regels voor emissiearme stallen in 2030 (verordening)
- Begrenzing en beschermingsregime NNL (omgevings-verordening o.b.v. instructie-regels Rijk in BKL)

Coalitieakkoord

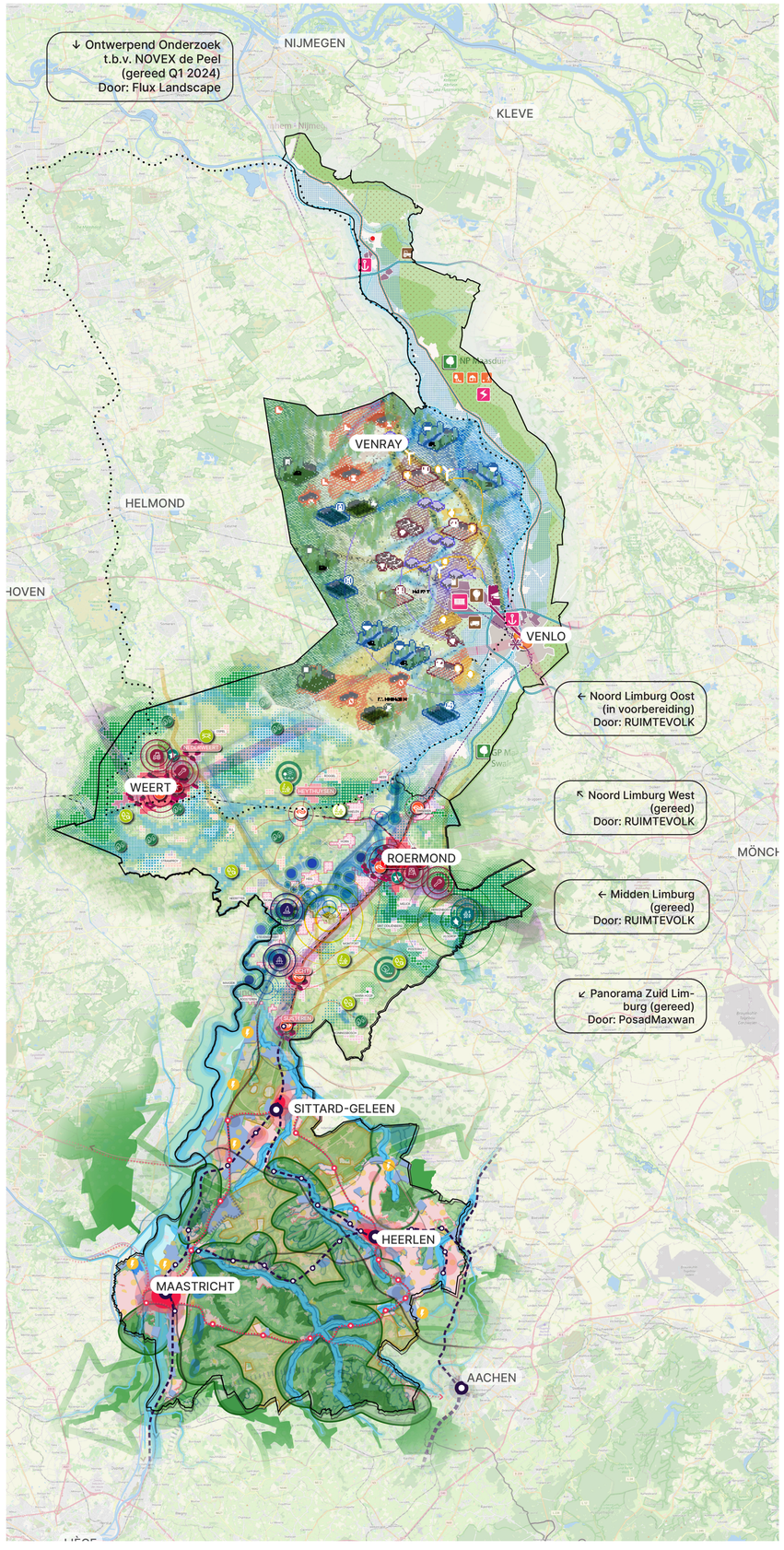
- Vrijwillig maar niet vrijblijvend;
- Van "onderop" werken aan perspectief;
- Instrumenten (met uitzondering van het instrument onteigening voor op zichzelf staande natuurontwikkeling) en budgetten die ons wél ter beschikking staan zo goed mogelijk benutten om beoogde en realistische (haalbare en betaalbare) doelen te realiseren.

Overige

- Het Beleidskader perspectief voor het landelijk gebied stelt: Groenblauwe mantel is vertrekpunt voor extensiveringszone landbouw;
- Actieve provinciale rol op de grondmarkt ten gunste van de melkveesector voor Peelvenen en bufferzones, met oog op verdieping hoofdkoers (natuurherstel, watergestuurd). De overheid biedt op verzoek boeren helderheid binnen welke randvoorwaarden individuele boeren met hun bedrijf hun toekomst ('transitiepad') kunnen bepalen (GS besluit);
- Inzet op behoud grasland (lobbybrief GS);
- Belang landschap (Coalitieakkoord, LPLG 1.0);
- Herbegrenzen Groenblauwe mantel (Programma Landschap 2023-2026)Richting geven aan de invulling van de groenblauwe dooradering (Beleidskader perspectief voor het landelijk gebied).

Regelgeving overige overheden

- Daarnaast hanteren we als uitgangspunt dat elk individueel bedrijf zich verhoudt tot de eisen die vanuit de omgevingskwaliteit gesteld worden. In de landbouwgebieden gaat het daarbij met name om de reguliere regelgeving (gemeentelijke vergunningen, landelijke gebruiksnormen dierlijke mest etc.) gericht op de basiskwaliteit omgeving, landschap en natuur. Emissievermindering van ammoniak, broeikasgassen en mest worden in principe via landelijke regelgeving (doelsturing) gereguleerd. Aspecten als geur, spuitzones, fijnstof in relatie tot bebouwing vragen om een lokale afweging door de gemeenten, al dan niet in combinatie met landelijke regels.

Overwegingen

- In de POVI wel of geen onderscheid behouden tussen gebied waar de voedselproductie binnen generieke randvoorwaarden domineert, en gebieden die in functie staan van zowel landbouw als water, natuur, klimaat en landschap (Groenblauwe mantel). Door dit onderscheid te handhaven sturen we zelf op gebieden waar de in de brief van Wiersma aangekondigde extra rijks instrumenten en middelen kunnen landen. Hoe ruimer de Groenblauwe mantel, hoe ruimer de mogelijkheden zijn om gebruik te maken van de middelen voor agrarisch natuurbeheer zoals aangekondigd in de betreffende brief van november 2024.

- In de geactualiseerde POVI een vernieuwde versie van de Groenblauwe mantel opnemen (waarin de nu geldende omgrenzing, samenstelling en beleid wordt verduidelijkt) zodat duidelijker wordt waar rekening gehouden dient te worden.

- In de geactualiseerde POVI een programmatische uitwerking op te nemen waarin de inzet van ruimtelijk instrumentarium en middelen nader wordt uitgewerkt en waarin de groenblauwe mantel via gebiedsprocessen op lokaal niveau nader wordt ingevuld en begrensd.

- Op basis van een programmatische uitwerking te beslissen over de vraag of regulering via de provinciale verordening (nu of op termijn) vanwege wettelijke verplichtingen noodzakelijk is, dan wel dat volstaan kan worden met vrijwillige maatregelen. Idem over de inzet van middelen om te stimuleren en compenseren;

- In de herijkte POVI ruimte op te nemen om de methode zoals deze nu wordt uitgewerkt middels de pilot Ondernemersplan én de daaruit volgende Agrarische Blijversaanpak Limburg te verankeren. Deze methode stelt de ondernemer in staat om, kijkend naar de aandachtspunten in het gebied, een ondernemersplan op te stellen dat inspeelt op een bedrijfsontwikkeling voor de lange termijn. Hierbij is de bedrijfsvoering zo ingericht dat deze in ieder geval geen negatieve impact (meer) heeft op deze aandachtspunten. Zodra de pilot succesvol is afgerond (dus inclusief juridische borging) kan deze aanpak als standaard worden opgenomen voor het ontwikkelen van ondernemersplannen in aandachtsgebieden.

- In een wereld waarin de druk op voedselproductie toeneemt door klimaatverandering, geopolitieke spanningen en groeiende bevolkingsaantallen, is het waarborgen van regionale voedselproductie van strategisch belang. Limburg beschikt over diverse bodemsoorten en klimaatomstandigheden die het mogelijk maken om een breed scala aan voedsel te produceren, van zuivel en vlees tot groenten en fruit. We realiseren ons dat we nooit alle Limburgse monden kunnen voeden vanaf Limburgse grond, maar we willen wel een bijdrage leveren aan de voedselzekerheid van Nederland en Noordwest Europa. Vanuit deze gedachte zouden we in de groenblauwe mantel naast aandacht voor natuur, water, landschap, ook de prioriteit op voedselproductie kunnen leggen, waarbij we ook nog een afweging dienen te maken hoe om te gaan met natuur realisatie opgaven, bosopgave, vezelproductie en sierteelten.

- Agrarisch ondernemers verdienen maximale ondersteuning van de overheid, maar moeten wel het stuur van hun eigen bedrijfsontwikkeling in handen kunnen houden. De Provincie kan faciliteren in bijvoorbeeld (onafhankelijke) coaches die helpen bij het ontwikkelen van een ondernemersplan, of ondernemers helpen bij het deelnemen aan diverse (vrijwillige) regelingen van het Rijk om de bedrijfsvoering aan te passen zodat deze aansluit bij het type landbouw dat past binnen het gebied. Het vrijwillig beëindigen van het bedrijf kan hierbij ook een optie zijn.